

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
czimzendő.

A hirdetési díjazabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Dr. Berde Áron**; **Girsik János**, **Szabó Sámuel**, **Szentgyörgyi József**, **Vörös Sándor**
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos.**

Tartalom: A lapályjuh tenyésztése. Dr. Rodiczky Jénő. — A gyümölcsészet. Szenkovich Márton. — A phylloxera enquéte után. t. — A maros-tordai gazd. egylet működése. D. — A Peronospora viticola ügyében. Dr. Daday Jenő. — A champion burgonya. Bod Károly. — Egyveleg: Értesítés. Pezsgőbor készítése. Értesítés. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetés. —

A lapályjuh tenyésztése a tej- és gyapjuhaszon szempontjából.

I.

Külterjes viszonyok közt a juhtartás az állattenyésztési ágak közül a legkönnyebb és legjövődelműbb. Ilyenkor a juhnak valóban arany lába van, megaranyozva a földet a hova lép. De bensőbb üzem és elaprózott földbirtok mellett csakhamar megszűnik „arany lába” lenni s ekkor mindinkább terjed a vélekedés, hogy a haladó kultúra a juhnak ellensége. S valóban, ha a statistika rideg számadatait szemléljük azon meggyőződésre kell jutnunk, hogy a belterjesebb üzemmel a juvállománynak rendszerint hanyatlása jár.

Klaszikus példát szolgáltat e tekintetben Belgium, melynek juhállománya volt:

1816-ban 969,630 darab.
1825-ben 774,134 „
1846-ban 662,508 „
1866-ban 586,097 „
1876-ban 583,485 „

vagyis négyszög kilométerenkint csak 19.9 drb.

Hasonló csökkenést tapasztaltunk Franciaországban is, holott a juhállomány volt:

1840-ben 32.151,450 darab.
1866-ban 30.386,233 „
1873-ban 26.381,372 „

vagyis a területre kiszámítva esett pro kilométer 1840-ben 47.1, 1866-ban 43.0, 1883-ban 37.2 darab juh.

Sőt még Angolországban is, melynek természeti viszonyai pedig annyira kedveznek, a juhtartásnak az utóbbi időben a juhállomány uémi hanyatlását tapasztaljuk, jóllehet ott még 125.5 darab juh esik egy kilométerre.

Angolország juhállománya volt:

1867-ben 33.217,951 darab.
1876-ban 32.180,469 darab.

A mi osztrák szomszédainkat illeti, ott is ugyancsak pusztul a juh. Állományuk volt:

1857-ben 5.284,654 darab.
1870-ben 5.026,396 „
1880-ban 3.841,340 „

más szavakkal a juhállomány 1857-től—70-ig 4.08 % -al, 1870—1880-ig 23.57 % -al csökkent; de vannak egyes tartományai, hol a csökkenés 50 % (Morvaország) és 54.5 % -ot (Szilézia) tesz.

Még nem oly régen azt tartottuk, hogy a mi juhtenyésztésünk dicsőségén mi sem üt csorbát. Sőt tapasztalva a juhtartás fokozatos gyarapodását a statistikusok is mint Keleti K. azt hangoztatták, hogy a magyarnak valódi házi állatja a juh. Juhállomány volt:

1851-ben 10.687,637 darab.
1857-ben 11.281,805 „
1870-ben 14.289,130 „

De egyszerre nagyot fordult a kocka, 1880-ban csak 9.252,123 darabot olvastak össze az állomány pro kilométer 50.0 -től (1870.) 33.0 (1880.) darabra csökkent.

Miután a csökkenés csak a közönséges juhoknál constaltatott (6.567,352 drb.) ellenben a nemesített juhoknál szaporodás észlelhető (1.530,345 drb.) nem tetszik indokoltnak azon nézet, hogy a világkereskedelmi viszonyok változása következtében nálunk is bekövetkezett az idő, hol a gyapja végett tenyésztett juhnak megszólalt a hatál-harang.

Sőt részemről minden messzebbre menő következtetések-től tartózkodást ajánlanék, mert hiszen ez a fogalom „nemesített“ és „nem nemesített“ olyan viszonylagos, hogy az összeírásoknál e tekintetben egyöntetű eljárást alig ha betartottak s elvégre is valószínű, hogy a csökkenés jórészt azon nyájak rovására irandó, melyek román gazdái odahagyva az erdélyi határhegységet a Dobruđa felé fordították lépteiket.

Különben nem lehet tagadásba venni, hogy juhtenyésztésünk helyenkint válságos helyzetbe jutott, melyből kilábolni csak úgy lehet, ha komoly megfontolással alkalmazkodva a helyi viszonyokhoz nem teljes fölforgatással, hanem észszerű reformokkal segítünk a fölmerült bajokon.

Nem lehet föladatom egy szerény cikk keretében mindarra reflektálni, a mit feleletül a sokszor hangoztatott kérdésre: mily irányban tenyészünk? ajánlatba hoztak s mi sokszor csak illusztrációja volt e mondásnak: „Téved az ember a mig igyekszik.“

Soraim írására főleg e lapok egy cikke ösztönzött, mely arról szól: Tartson-e juhokat a kisbirtokos gazda? Bár a helyi viszonyokat a székelyföldön csak annyira ismerem, mint azokat figyelmes turista ismerheti, mégis nem írnam alá a mondást hogy a kis gazda egyáltalán juhokat ne tartson, hanem legfőlebb azt ajánlám, hogy a mennyiben e tartás lényegeseb hibákkal járulna azok kellő példaadással lehetőleg javithassanak.

Bár mondanom sem kell, hogy távol áll tőlem a derék székelyeknek a kelet friez harasztot s gazdálkodását követendő például feltüntetni, minden higgadt gondolkozásu ember soraimból azon meggyőződésre fog jutni, hogy a mondás: kisbirtokos gazda ne tartson juhokat, ugy általánosságban nem igazolt, sőt a juh sok esetben méltóbban megérdemli azon czímet, hogy „a szegény ember tehene“, mint a sok irányban kártékony kecske.

Dr. Rodiczky Jenő.

A gyümölcsészet.

Körülbelöl hat-hét éve, de különösen az 1880. évi október végén az erdélyi gazdasági egyesület által Kolozsvárt rendezett és megtartott országos gyümölcskiállítás, — tekintélyes szakértők (ugy mint Villási, Lukácsi és Göndöcs) személyes jelenlétük és bírálatuk szerint is — meglepő eredménye után indult meg ama fontos közgazdasági ügy: a gyümölcsészet ismertetése, népszerűsítése és életbeléptetésének üdvös mozgalma; mi ha azon laukadatlan erélylyel és kitartó buzgalommal, melylyel megindított, folytattuk, hivatva lesz az közgazdaságunknak kimondhatatlan hasznot hajtani.

A pomologia, vagyis a gyümölcsészet a szoros értelemben vett mezei gazdaságnak egyik igen fontos oldalágát képezi s azért mint ilyen nem volna szabad, hogy a gyümölcsstermesztést egy kert- vagy földbirtokos is figyelmen kívül hagyja, mert eltekintve a beállítás azon kevés fáradság és költségétől, a mi-be az kerül, azután egy néhány év múlva, gyakran pótolja azon haszonhiányt, melyet nem ritkán a mezei gazdaság egyéb terményeibe oly érzékenyen szokott szenvedni a birtokos.

Ugyanazért nem lehet eléggé melegen és hathatósan mind azon kert- és földbirtokosoknak ajánlani, kik eddigelé is a nemes gyümölcsstermesztést üzték, hogy azt ezután még nagyobb buzgalommal üzzék, a kik pedig e téren semmit se tettek, azoknak azt mondani, hogy ne holnap, hanem még ma, azaz minél hamarább kezdjék meg azt, annál is inkább pedig, mert a siker bizonyos és a költség és fáradság kárba nem megyen, miutau hazánk talaja és éghajlata a gyümölcsstermesztésre oly kedvező, melynél a kontinensen, — még Amerikát sem véve ki, — külföld egy se létezik. Nemes gyümölcsünk pedig külföldi elősmert tekintélyü pomologusok ítélete szerint is jóság, szépség és finomság tekintetében felül mulják az övéket, azaz a külföldieket is, következőleg mindig becsesek és értékesek azok itthon ugy, mint a külföldön.

A gyümölcsészet tehát azon figyelemre méltó nevezetes gazdasági ág, mely nem ritkán a gazdának szép hasznot hajthat.

A nemes gyümölcs érett állapotban egyike azon üdítő és egészséges tápanyagoknak, melyeket mindenki a kis gyermek-től a legkorosabb emberig egyformán szeret, sőt nem ritkán a beteg is veszély nélkül élvezhet.

A gyümölcsfák, mint a mező és országutjainak és kopár területeinek befásítására a legjobb mód és a klimatikus és meteorologiai, vagyis a légváltozás és esők, vagy szárazságok tulajdonságainak egyensúlyozására legbefolyásosabb eszköz és tényező valamint a vidékek kedvessé, széppé és vonzóvá tételére a legjobb út és mód. Az elszáradó gyümölcsfák pedig, hogy a tűzre ép ugy, mint az ipar és mesterségre igen jó, használható anyagot szolgáltatnak; rég tudva van.

A gyümölcsészet, mint általában minden gazdasági dolog és termelési proessus, hogy szakértőleg kezeltessek a természettudományok egyik szép és érdekesebb ágának ismeretét is kívánja és azért tudományos tér és értékkel is bír. Ilyenek, — hogy példákat is hozunk fel, — a helyi légmérsékleti, nedvességi és talaji viszonyainak némileges ismerete, ilyenek a gyümölcs különbözőféle eredeti, vagy keresztezett fajok elállításának fogása és módja; az elállításnál szereplő különbözőféle elméletek tanulmányozása és ismerete és azoknak a gyakorlatba alkalmazása, ilyenek a növényekre vonatkozó egy kis physiologiai ismeretek szüksége, ilyenek végre egy kis trágya ismeretnek is megkivántató szükségessége.

A gyümölcsészet tehát a hasznos foglalkozások azon ága, mellyel az izletes és egészséges csemege és tápanyag a gyümölcs, termeltetik, hogy házi szükségét pótoljon, vagy jövedelmi forrást adjon.

A gyümölcsészet azon dolog, mely által az ország legczélszerűbben és leghasznosabban befásítható, a levegő javítható, az eső vagy szárazság mérsékelhető.

A gyümölcsészet még mivel, előkelő ember számára is beillő foglalkozás, mely folytonosan vagy legalább gyakran a test mozgását és tevékenységet igénybe vévo azt élénkké és ruganyossá teszi, a szabadbani foglalkozás és így a tiszta egészséges élenydús levegő a tüdőt — az élet e nevezetes forrását, — javítván, a test általános egészségét mozdítja elő.

A gyümölcsészet végre még a komoly tudományokat kedvelő ember számára is hasznos és élvezetes foglalkozás, mert megnyitja neki a kiapadhatatlan, szép természeti tudományok egyik nevezetes forrását.

Ime az előnyök, hasznok és élvezetek, melyek a pomologia vagyis a gyümölcsészetet ápolóit és barátait várják.

Méltán megérdemli tehát, hogy a gyümölcsészet vagyis azon életpálya, mely ennyi változatos, szép, nemes és hasznos foglalkozást nyújt ésk iváló eredményt biztosít, — a legnagyobb és melegebb lelkesedéssel karoltassék fel, a legkitartóbb szorgalommal ápolassék és folytassék, hogy azon polczra emeltesék, melyen a külföldön áll és a melyen ismert és fenn elé sorolt előnyeinel fogva nálunk is állni hivatva van.

Ezen ut és eljárás tehát az, mely ha kívánt erélylyel és kitartással mindenütt egyformán folytattatik, hazánkat egy néhány év múlva egy eddig nélkülözött szép jövedelmi forrásba helyezi, a mai nemzedék pedig a jövő kornak hála, köszönet és tiszteletére örökkön-örökké érdemessé tette magát.

Szenkowich Márton.

A Phylloxera enquète után.

IV.

(Folytatás.)

A 4. sz. kérdés egyes pontjai a leglényegesebb dolgok körül forognak. Ez foglalja magában a szőlővessző forgalom kérdését, az njjonnan ültetendő telepek ügyét, az amerikai vesszők kérdését stb. E kérdést tehát tüzetesebben tárgyaljuk, megjegyezvén, hogy itt adunk feleletet a 2. sz. kérdés c. pontjára is, valamint a 9. és 10. sz. kérdésre is.

Az ide vonatkozó teendőket két részre osztjuk, u. m. kísérleti és aktualis teendőkre.

A kísérleti teendőket csak melleleg említjük. Szükségesnek tartjuk ugyanis, miszerint a kormány intézkedjék az iránt, hogy minél kiterjedtebb mérvben, minél több irányban szőlőmvelési kísérletek történjenek egy európai, mint amerikai szőlőkkel. Tőlünk telhetőleg mindenkor sürgettük e kísérleteket s a szaktanácskozmányon hallottak csak megerősítették ezen felfogásunkat. Nem részletezzük a leendő kísérletek sorozatát, mert hiszen ma már jóformán mindenki tisztába van azok természete iránt, — kísérteni kell különösen a homoktalajra és az amerikai vesszőkre nézve.

Ezen rövid felemlítés után áttérünk a jelenben már tehetőkre és teendőkre vagyis az aktualis teendőkre.

Mi a szőlővessző-forgalmat könnyíteni óhajtjuk és pedig oly mérvben, hogy a mellett lehető legyen a nem inficiált területeken új telepeket berendezni, lehető legyen a homokterületeket, valamint a vízzel elárasztható területeket is benépesíteni, lehető legyen az inficiált területeken akár amerikai szőlőket, akár európai pl. csemegeszőlőket ültetni; szóval, hogy a szőlő forgalomtól senki elzárva ne legyen. Nem hisszük ugyan, hogy az inficiált vidékek általában hajlandók lennének ismét szőlőt ültetni; de a lehetőséget meg kell nekik adni. Épen ezen vidékekre nézve bátorkodunk azt is felemlíteni, miszerint

kivánatos volna, hogy az egyes inficiált vidékek hajlamai kipuhatoltassanak s hogy azoknak némi segítség (nem pénzbeli) nyujtassék arra nézve, ha esetleg más termelésre pl. gyümölcs-termelésre stb. akarnának átmenni. Pérben pl. több gazdától hallottuk, hogy ők ki volnának békélve a helyzettel, ha nekik dohánytermelésre engedélyt aduának.

Visszatérve a szőlőforgalomhoz, — midőn mi minden vidéknek lehetőséget kívánunk nyujtani a vessző beszerzésére, szem előtt tartjuk azt is, hogy az csak oly modorban történjék, a mely mellett a rovar széthurcolása ellen absolute biztosítva vagyunk s épen azért az egyes érdekét ma is alárendelni kívánjuk a köznek, sőt azon állami érdeknek, mely a szőlőtermelés emelésében áll, teljes mérvben szolgálni ma sem tartjuk lehetőnek.

E két szempont elérésére egyik kellék az, hogy csak sima vesszőforgalmat engednek meg. Másik kellék az, hogy a vessző forgalom evidentiában tartassék. Ezen nyilvántartás csakis úgy létesülhet, ha bizonyos ismeretes pontokról indul ki a vessző szállítás és pedig vagy közvetlenül a kormány által intézve, vagy a kormány felügyelete alatt álló telepekről.

Épen azért mi, mint azt magán körben már régóta hangoztatjuk, különösen a vesszőkiadó telepek létesítését óhajtánánk azon módszer szerint, a melyet pár héttel előbb az „Erdélyi gazdá“-ban előadtunk. Állíttassék vagy állíttassanak absolut biztos homok-területeken oly telepek, melyeknek nincs egyéb hivatásuk, mint sima vesszőket szolgáltatni a kereső közönség kezéhez. Állíttassanak ezek azon vidékek érdekeinek (szőlőfaj) figyelembe vételével, melyeket szolgálni lesznek hivatva. Legyen e telepek felállításánál szem előtt tartva azon körülmény, hogy jövőben beállítandó szőlőtelepeknél (a borkereskedés tekintetéből) csak is bizonyos fajok kultiváltassanak. Állíttassanak ily telepek külön az európai és külön a nem európai fajokból.

Mi ily telepekben látunk biztosítékot arra nézve, hogy a jövőben minden eshetőségek közt is lesz finom szőlőgyümölcsünk és legalább a közel jövőben mindenkor meg lesz a lehetőség nem inficiált vidékeken új telepek létesítésére.

Ezek szerint mi következő pontokat ajánljuk a vesszőforgalom és az új telepek (ide értve különösen a homokon létesítendőket) létesítésére nézve:

- 1) A forgalom csak sima vesszőkre szorítkozzék.
- 2) Nem inficiált vidékre csak immunus homokterületen létesítendő vesszőtelepekről engedhető meg akár európai, akár amerikai sima vessző szállítása,
- 3) Inficiált vidékre és immunus homokra akár európai, akár amerikai sima vesszőszállítás bárholnan megengedendő, de kormányi felügyelet s esetleg a helyi hatóságok közbejárása mellett és nagyobb tömegben, ha t. i. egész községekről vagy valamely nagy birtokról van szó.
- 4) Vízzel könnyen elárasztható területek benépesítésére az előbbi pontban jelzett feltételek mellett megengedhető sima vesszőszállítás az ország területének bármely pontján létező oly immunus homokterületekről

melyekben az utóbbi 3 év alatt semmi szőlő be nem ültetett. Más nem inficiált területekről csak azon esetben, ha a benépesítendő telep nem (infiálatlan) szőlőterületek közelében fekszik.

5) Egyes egyének és kicsinyben bármely körülmények közt is csak a homokon létesítendő vesszőtelepekről kaphatnak szőlővesszőket, — a mely telepekről különben bárki és bármely körülmények közt is kaphat sima vesszőket.

6) Az amerikai szőlőmagvak ültetése, mint eddig ugy ezután is megengedendő.

Az itt felállított pontokban adtuk mindazt, a mit a vesszőforgalom könnyítésére nézve helyesnek tartunk. Ebben foglaltatik az is, a mit a homokterületek vagy vízzel elárasztható területek, vagy akár más területek esetleges benépesítésére nézve ajánlatosnak vélünk. Előadásunkban csakis a rovar szempontját tartottuk szemelőtt, az ügy administratív oldalára kiterjeszkedni nem kívánunk.

Ezen pontok mellett a nem inficiált területek megszorítva volnának és ők csak is a létesítendő vesszőtelepekre lennének utalva; a mi annyit jelent, hogy a vesszőforgalom rájuk nézve csak pár év múlva lesz megkönnyítve.

Az inficiált vidékek és immun homok-területek benépesítésére ha az tömegesen egész községekre vonatkozólag történik, meg van adva minden lehetőség; míg a vízzel elárasztható területek némi megszorításnak vannak kitéve.

A magánosok és kicsinyben termelők igényei jövőben is megszorítva lennének, mindaddig, míg a vesszőket adó telepek működésüket megkezdhetik. Ezen igények kielégítése azonban oly csekély jelentőségű mozzanatot képviselhet honi szőlőművelésünk előhaladásában, hogy azért az esetleges visszaéléseket nem kockáztatnák.

Végül még pár szóval azt említjük fel, hogy az általunk felállított engedményi vagy szabályozó pontok értelmében mi volna a kormány pozitív teendője. — Ezek következők:

A) Európai szőlőkből álló egy vagy több vesszőtelep létesítése a fentebb jelzett modorban és körülmények számbavételével. E telepek a vesszőket ingyen fognák adni a közönségnek.

B) Hasonló modorban és ez által egy amerikai vesszőtelep létesítése (kísérletezésekkel kapcsolatban.)

C) Az immunus homok és vízzel elárasztható területek benépesítése céljából már most megtenni a talajvizsgálatra s a vessző beszerzésére vonatkozó lépéseket.

D) Az inficiált vidékek számára — a mennyiben ez az illetők részéről kívántatnék — amerikai vesszők direkt hozataláról s ott a hol óhajts merül fel (pl. csemegeszőlők iránt) esetleg európai vesszők összeszerzéséről gondoskodni.

E) A közönséges amerikai magvakhoz juttatni.

F) Az ügyek menetében mindenütt korrekt adminisztrációról — s az illetékes elemek kellő befolyásáról és harmóniájáról gondoskodni.

Felfogásunk szerint a vesszőforgalmat s ezzel együtt a szőlő és bortermelést illetőleg lényegében ma ennyit tehetünk. Hogy minő alakban, az mellékes dolog, de a lényeg ez kell hogy legyen. — Ha ennél kevesebbet teszünk, ugy nem teszünk eleget a szőlőművelés igényeinek. Ha többet teszünk, akkor kockáztatjuk a baj tovaterjedését. — t.

A maros-tordamegyei gazdasági egyesület működése.

(Gyümölcsfajok kijelölése.)

Az országos magyar gazdasági egyesület még a múlt tavaszon felszólította volt a hazai gazdasági egyleteket, hogy működésük területén jelöljék ki azon alma és körtvefajokat, melyeket főként nagyban termelésre legalkalmasabbaknak és leginkább ajánlandónak találnak; ezen megtalálás helyes és gyakorlatias célzatát a marostordamegyei gazdasági egyesület azonnal magáévá tévén, kebeléből a legjelesebb gyümölcsstermelőket küldte ki javaslat készítése végett; a kiküldött bizottság javaslata csekély módosítással elfogadtatván a megye területén lehető nagyban termesztésre a következő alma és körtvefajok jelöltettek ki, illetve ajánltatnak:

A. Almák.

a) nyáriak: 1. Csikos asztrakán. 2. Charlemagne (Nagy Károly.)

b) téliek: 1. Batul. 2. Csikos ánis. 3. Nagy kasseli reinette. 4. Angol arany parmain. 5. Angol kórodai reinette. 6. Muskotály reinette. 7. Béli Gergely reinette (erdélyi fűszeres). 8. Spanyol (kanadai) reinette. 9. Bánfi Pál (szeresika). 10. Zöld leghosszabb száru párizs (Lokodi v. Bakó.) 11. Ponyik

B. Körtvék.

a) nyáriak: 1. Stuttgarti kecskeör. 2. Zöld hoysesverdi.

b) ősziak: 1. Napoleon vaj. 2. Vilmos jó keresztyén. 3. Bergamotte. 4. La Motte. 5. Diel. 6. Izembart. 7. Clairgeau. 8. Maria Louise.

c) téliek: 1. St. Germain. 2. Virgouleuse. 3. D'Argenson. 4. Gróf Sternberg (kopertser) Coloma suprême. 5. Téli esperes (dékán).

Nagyon kívánatos volna, ha ezen megye és vidék birtokossága kiváló figyelemre méltatná e névjegyzéket saját oltásainál vagy megrendeléseinél, mert idővel nagy hasznát látná a közönsége az itt jelzett fajok egyikéből vagy másikából való nagy mérvű megrendeléseknek, melyeknek, ha nem is egy birtokos, de kettő-három vagy legalább egy község könnyű szerrel képes lenne megfelelni s a jó száz vagy esetleg ezer forintok az aránylag nem sok befektetést igénylő gyümölcsösökből bizony a mi elszegényedett népünknel is elkelnének, nemcsak a sokkal gazdagabb kecskeméti vidékieknél, hogy pedig megyénk nagy részének éghajlata és talaja kiválóan alkalmas a gyümölcsstermelésre, azt már szörványosan beállított régiebb és újabb keletű gyönyörű gyümölcsösök fényesen igazolják D.

A *Peronospora viticola* ügyében.

(Észrevétel a „Szőlőink egy újabb betegsége az erdélyi részekben“ című cikkre.)

Mióta a phylloxera-vész hazánk számos pontján felütötte fejét s az államkormány megbízott közegei, valamint a szak tudósok és szőlőbirtokosok nagyobb figyelemmel kezdték kísérni a szőlőnövény fejlődését és betegsége okait alkalmunk nyílt megismerni, melyeket korábban, vagy mert egy részöket figyelembe sem vettük, vagy pedig, mert más részüket fokozódó forgalmunk és a külfölddel való gyakori érintkezés útján egyéb jökök hoztunk be hazánkba, korábban ismerni alkalmunk nem is lehetett.

Az utolsó évtizedben hazánk egyes vidékein észlelt, még pedig külföldi eredetű szőlőbetegségek között, mint az eddigi szomorú tapasztalatok bizonyítják, mindennekfelett legveszélyesebb az, melyet a már általánosan ismert *Phylloxera vastatrix* okoz. Azonban, mint az „Erdélyi Gazda“ 1882. évi december hó 26-án megjelent 52-ik számában „Szőlőink egy újabb betegsége az erdélyi részekben“ cím alatt Dr. Tömösváry Ödön értésünkre hozni igyekszik, hazarészünket egy hasonló veszélyes új szőlőbetegség fenyegeti a „*Peronospora viticola* de Bary, nevű penésznek Medgyesén való fellépése által.

Dr. Tömösváry Ödön idézett cikkében azt mondja, hogy e veszélyes és korlátozhatatlan szőlőbetegség hazánkban már igen nagy elterjedésű. Ennek bebizonyítására hivatkozik Dr. Horváth Gézára, ki a *Peronospora viticola* 1882. évi szeptember havában Zágráb mellett felfedezte, később pedig a budai szőlőkben találta s mely állítólag a Dunántúli részekben már csaknem általánosan elterjedt. De más, e tárgyra vonatkozó s nem épen lényegtelen adatokról, nevezetesen Frank adatáról csak mellékesen emlékezik meg Thümen észrevételének idézésével s ennél fogva úgy tünteti fel az egész ügyet, mintha ő volna a *Peronospora viticola*nak első felfedezője s az általa nyújtott adat volna az első ez erdélyi részekben való előfordulására nézve.

De ha egy kissé utána nézünk irodalmunkban az e tárgyra vonatkozó adatoknak, azonnal meggyőződhetünk, hogy a dolog nem így áll.

Lássuk csak mi van a „Kelet“ 1880. évi folyamának október 2-án megjelent 226-ik számában az Észrevételek a nagy- és kis-küküllőmenti szőlőkről“ című cikkben.

E helyen a következőket találjuk feljegyezve: „A penészek közül az „Erdélyi Gazdá“-nak 1879. évi 35-ik számában Dr. Mika Károly által ismertetett *Sphaeloma ampelium* nevezetűt sok helyt találtam, bár nem nagy mennyiségben; de pusztítólag működő, kezdetben kicsiny, később nagyobbodó fekete foltjai sok helyt igen szembetűnően mutatkoztak; így Medgyesén is, hol azonban egy másik szőlőbetegsége is figyelmes lettem, mely kivétel nélkül a leveleken mutatkozott. Ugyanis Medgyesén általában a Nagy-Küküllő mentén azt tapasztaltam, hogy a levelek háttalján valami fehér, finom szőrkepzdmény jelenik meg, mely kez-

detben csak kis helyen, később az egész levelelen elterjed s annak szélei rövid időn kezdenek lassan befelé konkordni s elszáradni. E jelenség szerfelett nagy mértékben különösen Holdvilág, Prod, Nagy-Szőllős és Dános községek szőlőiben mutatkozott, hol a szőlők levelei már csaknem mind elszáradva voltak s a szőlőhegyeknek oly külsőt kölcsönöztek, mintha mind leperzseltettek volna.“

„E jelenség nagyon felkeltette kíváncsiságomat, megtudni annak okát; miután azonban a meghatározására szükséges kellő eszközeim, nevezetesen irodalmi forrásaim nem voltak, egy megtámadott levelet gondosan eltéve Kolozsvárra hoztam s Dr. Mika Károly egyetemi növénytan tanársegédnek adtam át determinálás végett, ki, mint arról értesített, a fent leirt betegséget a *Peronospora viticola*, de Bary név alatt amerikai szőlőkről már korábban ismert s honunkban mostanig nem constatatált penész hatásának ismerte fel.“

Ezen idézetből nyilván látszik, hogy a *Peronospora viticola* az erdélyi részekben már 1880-ban ismerték, még pedig nemcsak Medgyes határáról, honnan Dr. Tömösváry Ödön is említi, hanem még négy más szomszédos község határáról is.

Igaz, hogy ezen adat csak egy vidéki politikai napi lap hasábjain jelent meg, de Dr. Tömösváry Ödönnek arról tudomással kellett bírnia, miután ő a nevezett lap ezen évi folyamában több rendbeli cikket közölt s így azzal közelebbi viszonyban állott.

De nemcsak a „Kelet“ című napi lapban van e szomorú felfedezésről említés téve, hanem egy tudományos szakfolyóiratban is, a „Magyar növénytan lapok“-ban, melynek 1880. évi 45. számában, a 116-ik lapon, Dr. Mika Károly „A *Peronospora viticola* de Bary Erdélyben“ cím alatt ezeket mondja: „Dr. Daday Jenő ur a kolozsvári t. egyetemen állattani tanársegéd a nyár folytán, mint a phylloxerabizottság tagja Medgyesén vizsgálatokat eszközölve, onnan egy pár szőlőlevelet hozott, melyek látszólag penész által voltak megtámadva. A vizsgálatot megajtva, kitűnt, hogy a levelek elszáradását a *Peronospora viticola* de Bary okozza....“

Nem lett volna szabad, hogy e közlemény Dr. Tömösváry Ödön figyelmét kikerülje, mert a „Magyar növénytan lapok“ oly szaklap, melyet a növénytan terén foglalkozónak szem elől téveszteni soha sem szabad. E miatt Dr. Tömösváry Ödönt határozottan mulasztással, még pedig szándékos mulasztással vádolhatni, mert hiszen ő ezen évben (1880.) biztos tudomásom szerint nemcsak hogy mindenkor látta a nevezett folyóiratot, hanem abba dolgozott is.

A felhozott két rendbeli közlemény kétségbevonhatlanul azt bizonyítja, hogy a *Peronospora viticola* de Bary az erdélyi részekben, nevezetesen Medgyesén és még négy más helyen már 1880. év nyarán felfedező és Dr. Mika Károly által constatatálva volt s épen azért nem csodálthatni eléggé a fölött, hogy micsoda indokból hallgatta el Dr.

Tömös-váry Ödön az általa oly nagy fontosságú s ujnak mondott szőlőbetegségre vonatkozó, előtte bizonyára ismeretes irodalmi adatokat.

Ez alkalommal nem akarom kutatni az előttem különösnek látszó elhallgatásokat, de annyit mindenesetre meg kell jegyezni, hogy az ilyféle közlések nemcsak hogy nem alapsak, habár irodalmunkban mai nap divatosak is; de össze nem férköztethetők a természettudományok inductio természetével és az irodalmi tisztességes követeléseivel. „Amicus Plato, amicus Aristoteles, magis autem amica veritas.”

Kolozsvár.

Dr. Daday Jenő.

A champion burgonya.

Termelési kísérlet Besztercze-Naszódmegye nagy-sajói járás Simontelkén.

A nmlt. földmívelési miniszterium intézkedése folytán mult tavaszon a Kolozs-monostori gazdasági tanintézetől öt kiló champion-burgonyát kaptam termelési kísérlet végett.

A nyert burgonyát három egyenlő részre osztva, április 17-én jó mélyen felásott elég jó erőben levő fekete kerti köldbe ültettem, három egymástól 75 cm. távolságu sorokban olyformán, hogy a mélyen felásott földön siker barázdákat húztam, s egyik barázdába friss buzapolyvát, másikba keményfa-hamut hintettem trágyaképen, a harmadik sort hagytam természetes állapotban. Az így elkészített barázdákba 20 cm. távolságban raktam le a gumókat s kissé halmosan befedtem 3—4 cm. földdel. Május 4-én kezdettek a lombok előbujni a földből, — kezdetben lassan nőttek, később azonban hatalmas indákat növeltek sötétzöld, gazdag lombozattal. A vetemény kapott egy kapálást és egy jó halmos töltögetést. Egész nyár folytán és késő őszig, míg a dér elforrázta, az indák lombozata gazdag és életerős volt, azért késtem a kiszedéssel egész addig, míg a dér a lombozatot teljesen elhervasztotta.

A külön ültetett sorokat külön ásattam ki, hogy az alkalmasított trágyaanyagok hatását is észlelhessem, mely oda ment ki, hogy a buza polyvával trágyázott sor éppen három annyi, a hamuval trágyázott sor két annyi termést adott, mint a harmadik trágya nélkül maradt rend; hasonló arány mutatkozott a gumók épségében is; a midőn a trágyázatlan sorban 9, a hamuval trágyázottban 6, a polyvával trágyázottban pedig csak 3 rothadásnak indult gumó találtatott.

Ezen kísérletnél tehát a burgonyafészkeknek buzapolyvával trágyázása kitűnően előnyösnek mutatkozott, mind mennyiségre, mind minőségre nézve.

Az összes termés huszonnégyszeresét adta az elvetett magnak. Ezzel teljesen meg lehet elégedni. A gumók fele része igen nagy, a másik fele vegyes. Feltűnő az, hogy a gyökérzetten, mely egész törzsöt alakított, kiásáskor sok, egészen fiatal, ujonnan képződött gumók is találtak.

Még egy körülményre kívánom a termelők figyelmét fel-

hívni és ez a következő: Daczára annak, hogy töltögetéskor ugyancsak jó magas halmot húztam, mégis a kiásáskor azt tapasztaltam, hogy néhány gumó egészen földszint volt, kitéve a napnak s megzöldülve. Azt tudjuk, hogy a megzöldült gumók élvezhetetlenek. Azt is meggyűltem, hogy ezen burgonyafajnál a gumók szintugy emeletenként képződnek s azért azt ajánlom, hogy a ki a championburgonyát természetien akarja, a sorokat vagy fészkeket egy—egy méter távolságra készítse, hogy legyen a gazdag lombozat kiterjedésére elég hely, s legyen honnan földet venni a második töltögetéshez, a mit ezen burgonya művelésénél okvetlen meg kell tenni.

A gumók bele elég porhanyó s csaknem oly finom, minden rostoktól ment mint a hópehely s mint késői faj termelésre különösen ajánlatos.

(Magyar főjd)

Bod Károly.

EGYVELEG.

— Értesítés. Az erdélyrészi okszerü méhész egyesület igazgató választmánya mult deczember hó 29-én tartott ülésében, Voith Gergely lemondásával — az összehívandó közgyűlés jóváhagyása teljes reményében — igazgató alelnökké, az egyesület szakképzett, derék altitkárát, Albu Józsefet választotta meg. Mely alkalommal egyszersmind affelől is intézkedett, hogy a mult évben megkezdett — s egymásután, megszakítás nélkül, 12 szombaton keresztül — oly nagy érdeklődés mellett tartott méhészeti estélyeit folytassa. Az igazgató ur működését meg is kezdte, — valamint a helybeli kör is, e hó 6-án méhészeti estélyeit. Mely dolgok felől azon tiszteletteljes kéressel értesítjük érdeklődő ügytársainkat, miszerint az igazgató alelnökhöz intézendő mindennemű megkereséseiket ezutánra Albu urnak sziveskedjenek czimezni, kül-középutca 12. számú lakására. Méhészeti estélyeinken pedig, a melyeket e tél folytán is — minden szombaton délutáni 5 órakor — az erdélyi gazdasági egyesület bel-monostorutcai 8. számú titkári irodájában — fogunk tartani — minél számosabban részt venni méltóztassanak.

Kolozsvárt, 1883. január 8.

Szentgyörgyi Lajos,
egyesületi főtitkár.

— Hogy készíthetünk gyorsan pezsgőbort? A farsang alatt főleg hölgyek részére egy kis borászati ezermesterség mellett meglehetősen jó házi pezsgőbort készíthetünk 1—2 palaczkkal a következő eljárás szerint: Vegyünk elő egy már kiszolgált pezsgős palaczkot, mossuk ki tisztán s töltsük meg könnyű tiszta fehér borral a palaczk $\frac{3}{4}$ részéig; a még üressen levő $\frac{1}{4}$ részét pedig töltsük meg borliqueurrel. (A borliqueur úgy készül, hogy 75 gr. sárga candiszukor porrátorve 25 gr. bor és 15 gramm finom cognac keverékében feloldatik.) Most minden pezsgőspalaczkra 2 gr. porrátorrt borkősavat, vagy citromsavat adunk s a borral egy párszor jól felrázzuk. Ezután adunk minden palaczkba 4 gr. kettedszénsavas kálit, (vagy kettedszénsavas natront) s nyomban bedugaszoljuk oly kiválasztott dugaszszal, mely már me-

legvizben jól megpuhult s elég ruganyos lett. A dugaszolást dugaszológéppel, vagy közönséges kézi dugaszolóval is végezhetjük; fődolog, hogy az minél gyorsabban megtörténjék. A dugaszolás után azonnal a dugaszt vastag czukorsüveg spagéttal s vékonyabb dróttal erősen lekötjük. Most ha akarjuk, még azt a tréfát is megtehetjük, hogy a palaczk nyakát beszurkoljuk vagy pedig óntokkal látjuk el; sőt még régi francia pezsgős palaczkról viguettet is tehetünk oldalára. Ha így a házi pezsgős elkészült, a palaczkot hideg pinczébe tesszük 24 órára, mely idő után használhatjuk s kevés inyencz fog reá ismerni, hogy házilag kiszittetett. (B. L.)

— **Értesítés.** A magyar korona területén foglalkozó gazdatisztek és erdészek segélyegyesülete által életbe léptetett állomás-közvetítő osztály — elfogad minden körébe tartozó bejelentéseket és kéri ugy a földbirtokos, mint a bérlő urakat, hogy az üresedésben lévő állomásokat az egyesületi irodának (Budapest, papnővelde-utca 6.) jelentsék be. Állást kereső tag urak sziveskedjenek beküldeni bizonyítványaik másolatát, hogy előforduló esetekben őket ajánlhassuk. E közvetítésért költség nem terheli sem a földes urat, sem a folyamodó egyesületi tagot, — mivel ezen intézménynek főcélja az, hogy a földbirtokos és bérlő urak támogatását a tag urak javára ezen uton is kinyerje. —

Krocsák G. Emil,
az egyesület ügyvezetője.

Üzleti szemle.

Gabona-árak.

Minimum és maximum: Budapest jan. 6. | Bécs jan. 6.

Buza	7.75 — 10.40 frt	7.06 — 10.50 frt
Rozs	— — — frt	— — — frt
Árpa, takarmány	— — — frt	— — — frt
Árpa, szeszfőzésre	— — — frt	— — — frt
Árpa, seres	— — — frt	— — — frt
Zab	6.55 — 6.60 frt	— — — frt
Törökbuza	6.10 — 6.15 frt	6.50 — 6.55 frt

Budapesti marhavásár január 4-én. Összes felhajtás 1452 db. nagy és 225 apró marha. Ebből eladott 28 db. bika, 642 db. ökör, 320 db. vágó tehén, 380 db. fejős tehén, 120 db. bival, 120 db. borju, — db. juh. Árak: bika darabonként 82—166 frt, ökör páronként 186—352 frt, vágó tehén páronként 156—293 frt, fejős tehén darabonként 95—205 frt, bival páronként 187—286 frt, borju darabonként 15—36 frt, bárány páronként — — frt, juh páronként 16—18 frt. Húsárak 100 kilonként: ökörhús 51—55 frt, tehénhús 48—52 frt, borjuhús 56—84 frt, bivalhús 46—49 frt.

Bécsi marhavásár január 3-án. Összes felhajtás 2971 drb és pedig 1628 drb. magyar, 616 drb. lengyel és 727 drb. német fajta, melyből 2898 drb. ökör, 37 drb. tehén, 36 drb. bika és — db. bival. Árak 100 kilonként:

magyar bizó 51—65 1/2 frt, lengyel 53—57 1/2 frt, német 50—64 frt, tehén 48—52 frt, bika 48—55 frt, bival — frt. Lábán darabonként 80—213 frtot fizettek.

Kőbányai sertésvásár január 5-én. (Az első magyar sertéshizlaló és kölcsönelőgező részvénytársaság jelentése.) Változatlan árak mellett az e heti forgalom jelentékeny és az üzlet iránya szilárd volt.

Heti átlag árak: magyar vál. áru 260—300 klgr. nehéz 62 1/2—63 kr., 220—260 klgr. nehéz 61 1/2—62 kr. Öreg 300 klgr. tuli nehéz 60 kr. vidéki sertés 58—60 1/2 kr. Transitóban: szerbiai 56 1/2—61 1/2 krajczár, romániai 57—62 3/4 kr. tiszta klgrammonként. — Összes felhajtás: 11,975 drb. összes elhajtás 10,880 drb.

Bécsi sertésvásár jan. 2-án. Összes felhajtás 5479 drb. és pedig — drb. nehéz, — drb. középnehéz és — drb. süldő; melyből 2573 drb. magyar, — drb. orosz-lengyel, — drb. szerb és — drb. oláh fajta. Árak 100 kilonként: nehéz 56—57 frt, középnehéz 46—55 frt, süldő 30—42 frt; szalonna és zsír — — frt.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetés.

Kivánatra árlapok és költségvetések bérmentve küldetnek.

Üzlet nagybobbítás és vízművészeti kellékek tárlata.

WALSER FERENCZ
első magyar gép-
és tüzelőszerek, gyár,
harang- és érc-öntőde
ERDELYORSZÁGI FŐKÖZLEPE
Közozsavart
Bel-Monostortutca 12. szám.

Szerelő-műhely kúta s vízvezetékek berendezésére.

Tetemesen leszállított egyári árak mellett.

(1.)

(2—*)

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Egy hectoliter						100 kilo		1 köb-	1 kilo	
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	török-buza	széna	szalma	tüzifa	marhahús	
k r a j c z á r o k b a n												
Balázsfalva	január	4	575	450	400	—	200	350	—	—	250	40
Bánfi-Hunyad	január	2	720	560	600	—	260	480	—	—	190	36
Besztercze	január	2	650	450	500	—	260	400	500	200	320	36
Brassó	január	5	655	500	400	320	230	365	295	280	255	40
Csik-Szereda	január	3	750	590	425	350	225	500	200	60	200	32
Deés	január	2	760	680	580	380	370	580	600	180	360	36
Déva	január	6	830	700	640	—	350	500	200	90	230	40
Erzsébetváros	január	6	650	550	450	—	300	375	350	155	250	44
Fogaras	december	22	780	—	400	—	220	380	240	80	220	42
Gyula-Fehérvár	január	6	600	500	450	—	250	375	200	100	245	46
Gyergyó-Szent-Miklós	január	5	750	—	500	475	275	450	250	50	160	32
Hátszeg	január	1	700	600	650	400	400	400	300	100	215	40
Kézdi-Vásárhely	január	4	660	550	490	360	240	420	340	100	300	36
Kolozsvár	január	4	655	—	485	—	220	395	280	200	300	40
Maros-Ludas	december	21	750	600	650	540	500	480	—	—	299	40
Maros-Vásárhely	január	4	820	685	695	585	500	550	350	180	450	40
Medgyes	január	4	625	575	435	—	235	400	175	90	265	40
Nagy-Enyed	január	4	600	480	375	—	250	350	400	190	280	40
Nagy-Szeben	január	5	610	490	450	—	210	390	160	100	325	44—46
Nagy-Váradi	január	2	780	595	525	365	240	380	460	250	350	48
Segesvár	január	4	700	500	450	—	230	430	170	110	200	44
Sepsi-Szent-György	január	2	680	—	480	300	200	360	200	80	200	36
Szamosujvár	január	1	615	470	505	—	210	420	250	80	250	40
Szász-Régen	január	4	585	410	465	—	240	410	310	100	260	37
Szász-Sebes	december	28	775	650	500	—	250	350	180	120	240	44
Szászváros	január	5	750	610	530	—	210	330	200	70	210	36
Székely-Udvarhely	január	2	750	550	500	—	225	500	240	40	250	40
Szilágy-Somlyó	január	5	650	570	505	—	195	375	240	150	300	40
Teke	január	2	575	450	450	—	175	375	200	40	300	36
Torda	december	30	650	475	450	350	225	350	100	15	250	44

AZ „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjtáblája.

Árszabály tér szerint		s z e r i h i r d e t é s n é l b é l y e g g e l e g y ü t t																			
		1		1—3		1—6		1—12		1—18		1—26		1—30		1—36		1—40		1—52	
		frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
10/16 oldal	teljes ára	7	30	20	90	36	80	68	60	100	40	127	20	149	—	170	80	192	60	225	60
	25% elengedés	5	55	15	90	28	05	52	35	76	65	97	20	114	—	130	80	147	60	173	10
8/16 oldal	teljes ára	4	30	10	90	19	80	36	60	53	40	67	20	79	—	90	80	102	60	120	60
	25% elengedés	3	30	8	40	15	30	28	35	41	40	52	20	61	50	70	80	80	10	94	35
4/16 oldal	teljes ára	3	30	6	90	10	80	20	60	29	40	37	20	44	—	50	80	67	60	68	60
	25% elengedés	2	55	5	40	8	55	16	35	23	40	29	70	35	25	40	80	46	35	55	35
2/16 oldal	teljes ára	2	30	3	90	6	80	12	60	17	40	22	20	27	—	30	80	35	60	42	60
	25% elengedés	1	80	3	15	5	55	11	35	14	40	18	45	22	50	25	80	29	85	35	85
1/16 oldal	teljes ára	1	30	2	90	4	80	8	60	11	40	15	20	18	—	20	80	24	60	29	60
	25% elengedés	1	05	2	40	4	05	7	35	9	90	13	20	15	75	10	30	21	60	26	10

Mellékletek 100 darabonként 1 forint 50 kr-ával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetszés szerint akárhányszor változtathatják.

Egyletünk t. tagjai és la. unk. t. előfizetői 25% vagyis egy negyed rész

engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.

Nyomatott Gámán János örökösainél, közép-utca Minorita-épület.